

Naturvårdsverkets författningssamling

ISSN 1403-8234

Naturvårdsverkets allmänna råd om miljöbedömningar av planer och program [till 6 kap. miljöbalken samt förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar]

NFS 2009:1

Utkom från trycket
den 13 januari 2009

beslutade den 6 november 2008.

Vissa centrala begrepp i 6 kap. miljöbalken

I dessa allmänna råd används följande begrepp:

Miljöbedömning

Den process som innehåller vissa obligatoriska moment som t.ex. att utarbeta en miljökonsekvensbeskrivning och hålla samråd och som i vissa fall krävs när en myndighet eller kommun upprättar eller ändrar en plan eller ett program.

Miljökonsekvensbeskrivning

Den skriftliga redogörelse som den myndighet eller kommun som genomför en miljöbedömning ska ta fram.

Miljöbedömningar och miljökonsekvensbeskrivningar av planer och program

Till 6 kap. 11 § miljöbalken

Bedömning av om en plan eller ett program skall miljöbedömas

En *behovsbedömning*, det vill säga bedömning av om en plan eller ett program ska miljöbedömas, bör genomföras så snart det utifrån arbetet med planen eller programmet är möjligt. Det bör ske senast i samband med eventuellt samråd om avgränsning eller åtminstone innan samråd om planen eller programmet. Vid denna bedömning bör även andra dokument än de som benämns planer och program omfattas av reglerna för miljöbedömning.

Även om en behovsbedömning resulterat i att en miljöbedömning inte krävs bör i vissa fall en ny behovsbedömning genomföras. Det kan t.ex. bli aktuellt när ny kunskap har tillkommit som har betydelse för bedömningen av om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

En miljöbedömning bör också kunna avbrytas om förutsättningarna har förändrats eller ny kunskap har tillkommit som har betydelse för bedömningen av om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Innan miljöbedömningen avbryts bör samråd om behovsbedömning genomföras.

Om en miljöbedömning avbryts bör kommunen eller myndigheten meddela detta till dem som deltagit i tidigare samråd samt göra beslutet tillgängligt åtminstone genom kommunens eller myndighetens hemsida och anslagstavla.

Miljöbedömning

Miljöbedömningen av en plan eller ett program bör påbörjas så snart behovsbedömningen är avslutad om slutsatsen av behovsbedömningen är att planen eller programmet kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Miljöbedömningens olika moment bör bearbetas och kompletteras i takt med planens eller programmets utarbetande. I vissa fall kan moment behöva göras om. Det kan bli aktuellt t.ex. vid analys av nya alternativ eller om ny kunskap framkommer under arbetet eller vid samråd.

Miljöbedömning vid ändring av delar av en plan eller ett program

Om en del av en plan eller ett program ändras och ändringen innebär att genomförandet av planen eller programmet kan antas medföra betydande miljöpåverkan, bör den eller de delar av planen eller programmet som direkt eller indirekt berörs av ändringen miljöbedömas. Berörs större delen av planen eller programmet av ändringen, eller för hela planen eller programmet väsentliga delar, bör hela planen eller programmet miljöbedömas. De sammantagna ändringarna över tid bör beaktas om planen eller programmet ändrats vid flera tillfällen.

Till 6 kap. 12 § miljöbalken

Miljökonsekvensbeskrivning

En miljökonsekvensbeskrivning bör antingen utgöra en egen handling eller ingå som en tydligt urskiljbar och samlad del i plan- eller programdokumentet.

Arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen och integreringen med plan- och programarbetet bör påbörjas så tidigt som möjligt.

Rimliga alternativ

Med *rimliga alternativ* bör avses både alternativa planer och program och olika alternativ inom ramen för en plan eller ett program.

Syftet med planen, programmet eller ändringen av planen eller programmet bör inte vara så snävt formulerat att det bara finns ett rimligt alternativ eller att möjligheten att utveckla alternativ är kraftigt begränsad.

Alternativ som innebär att syftet med planen eller programmet inte kan nås kan ej anses rimliga.

De rimliga alternativ som tas fram bör uppvisa sådana skillnader i utförande och lösningar för att nå syftet med planen eller programmet att det är meningsfullt att göra jämförelser mellan alternativen.

Den betydande miljöpåverkan som olika alternativ kan antas medföra bör beskrivas på ett likvärdigt sätt för att alternativen ska kunna jämföras.

Vid framtagandet av rimliga alternativ bör syftet med miljöbedömning av planer och program, d.v.s. att integrera miljöaspekter i planen eller programmet så att en hållbar utveckling främjas, särskilt uppmärksammas. En strävan bör vara att hitta vägar för att minska eller undvika betydande negativ miljöpåverkan.

Till 6 kap. 13 § första stycket miljöbalken*Bedömningsmetoder*

De verktyg och metoder som bedöms mest lämpliga för ändamålet bör användas.

Aktuell kunskap

Med *aktuell kunskap* bör avses den samlade kunskap som finns i samhället inom ett visst område. Kommunen eller myndigheten bör i arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen kunna använda all befintlig relevant kunskap, även sådan som är framtagen för andra syften.

Innehåll och detaljeringsgrad

En plan eller ett program bör konsekvensbeskrivas med den precision som planen eller programmet medger. Ju mer detaljerad planen eller programmet är, desto mer preciserad kan miljökonsekvensbeskrivningen göras. Oprecisa planer och program som t.ex. medger många möjliga utvecklingsvägar kan, beroende på de osäkerheter i effekter de medför, behöva en mer omfattande miljökonsekvensbeskrivning för att bedöma effekterna av genomförandet. Miljökonsekvensbeskrivningen kan vid sådana planer och program t.ex. behöva baseras på jämförelsealternativ som grundas på alternativa prognoser eller scenarier.

Till 6 kap. 13 § andra stycket miljöbalken

Den kommun eller myndighet som genomför en miljöbedömning bör ge rimlig tid för samråd om avgränsningen av miljökonsekvensbeskrivningen dock minst tre veckor. Beroende på typ av plan eller program kan avgränsningen och samrådet om avgränsningen behöva vara mer eller mindre utsträckt i tiden. Plan- eller programärendets omfattning och komplexitet bör beaktas då tiden för att senast yttra sig bestäms. Vid begäran om förlängd tid för yttrande bör sådan begäran tillmötesgåas om den inte kan anses vara oskälig. På motsvarande sätt kan tiden för att yttra sig förkortas om berörda kommuner, länsstyrelser och myndigheter är överens om detta.

Bedömningen av om de aspekter som anges i 6 kap. 12 § andra stycket 6 är relevanta eller inte för den aktuella planen eller programmet och om det är fråga om betydande miljöpåverkan bör redovisas och motiveras. Redovisningen bör dock kunna göras kortfattad om skälen för att inte inkludera aspekten i miljökonsekvensbeskrivningen är uppenbara.

Myndighetens eller kommunens förslag till avgränsning av miljökonsekvensbeskrivningen bör framgå av underlaget till samrådet om avgränsningen. Det bör även framgå vilka skäl som ligger bakom förslaget till avgränsning samt hur myndigheten eller kommunen har resonerat med beaktande av det som står i 6 kap. 12–13 §§ miljöbalken.

Vid förändring av miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning bör samråds-kretsen informeras om förändringen inte är försumbar. Vid betydande förändring av avgränsningen bör samrådet göras om.

När det är lämpligt bör samrådet om avgränsningen kunna ske samtidigt

med samrådet om behovsbedömningen enligt 6 § förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar.

Till 6 kap. 13 § andra stycket miljöbalken och 6 § förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar

Med planer och program på nationell nivå bör avses sådana planer och program som geografiskt berör hela eller väsentliga delar av landet eller är av nationellt intresse av andra skäl.

Till 6 kap. 14 § miljöbalken och 8 § första stycket förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar

Skälig tid och tidsram

Tiden för att yttra sig över upprättad miljökonsekvensbeskrivning bör vara minst lika lång som tiden för samrådet om planen eller programmet, dock minst tre veckor. Ju mer omfattande och komplext plan- eller programärendet är, desto längre bör tiden för yttrande över miljökonsekvensbeskrivningen vara. Särskilda omständigheter såsom jul- och sommarledigheter bör beaktas då tiden för att yttra sig anges. Vid begäran om förlängd tid för att yttra sig bör sådan begäran tillmötesgå om den inte kan anses vara oskälig.

Tillgängliggöra information

Hur miljökonsekvensbeskrivningen och förslaget till plan eller program ska göras tillgängliga bör avgöras från fall till fall med beaktande av syftet med samrådet. I många fall är det lämpligt att annonsera om samrådet i media. Information om samrådet bör åtminstone ske genom kommunens eller myndighetens hemsida och anslagstavla.

Till 6 kap. 16 § tredje stycket miljöbalken

För de planer eller program där samråd skett med annan stat bör beslutet och underlaget för beslutet om att planen eller programmet antagits sändas till Naturvårdsverket som ska informera berörd stat om beslutet.

Till 6 kap. 22 § miljöbalken

Samordning

Det underlag som tagits fram vid en miljöbedömning av en plan eller ett program bör när det är lämpligt även användas i arbetet med miljökonsekvensbedömningen av en verksamhet eller en åtgärd inom det område som planen eller programmet omfattar. På motsvarande sätt bör underlag framtaget i samband med en miljökonsekvensbedömning av en verksamhet eller en åtgärd användas i miljöbedömningen av en plan eller ett program när planen eller programmet omfattar denna verksamhet eller åtgärd.

Till 4 § första stycket 2 och 5 § 1 förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar

Tillstånd

Begreppet *tillstånd* bör omfatta tillstånd oavsett på vilken nivå tillståndskravet föreskrivits, t.ex. omfattas även tillstånd föreskrivet av kommunen med stöd av 9 kap. miljöbalken. Begreppet tillstånd bör även t.ex. omfatta bygglov, marklov och dispenser, d.v.s. motsvarigheter till tillstånd även om de inte innehåller ordet tillstånd.

Till 5 § 1 förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar

Verksamheter eller åtgärder som kan påverka miljön

Med *verksamheter eller åtgärder som kan påverka miljön* bör avses alla verksamheter och åtgärder som kan medföra miljöpåverkan, även ringa miljöpåverkan.

Till 4 § andra stycket och 5 § 2 förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar

Behovsbedömning med beaktande av kriterierna i bilaga 4 till förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar

Vid beaktande av kriterierna i bilaga 4 till förordningen bör det räcka med att ett av kriterierna visar att planen eller programmet kan antas medföra betydande miljöpåverkan för att så ska anses vara fallet. En fullständig genomgång av kriterierna bör dock göras för att på ett tidigt stadium klargöra på vilka grunder planen, programmet eller ändringen kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Denna fullständiga genomgång kan vara värdefull om det senare visar sig att det först utpekade kriteriet inte längre kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller inte längre är aktuellt. En väl utförd och dokumenterad behovsbedömning kan vara en bra utgångspunkt för arbetet med, och samrådet om, avgränsningen av en eventuell miljökonsekvensbeskrivning. Behovsbedömningen av detaljplaner har ett värde för arbetet med planbeskrivningen oavsett om planens genomförande bedöms medföra betydande miljöpåverkan eller inte.

Till Bilaga 4, bedömningskriterier

1. Planens eller programmets karaktäristiska egenskaper

a) Vid beaktande av om planen eller programmet *anger förutsättningar för verksamheter eller åtgärder när det gäller plats, art, storlek och driftsförhållanden eller genom att fördela resurser* bör särskilt uppmärksammas:

- Hur noggrant förutsättningarna anges.
- Om planen eller programmet är rättsligt bindande, vilket indikerar hur hårt styrande planen eller programmet är för kommande genomförande och därmed för den sannolika miljöpåverkan planen eller programmet kan antas få.
- Om planens eller programmets syfte huvudsakligen är att ange förutsättningar för verksamheter eller åtgärder.

NFS 2009:1

b) Vid beaktande av planens eller programmets *betydelse för andra planers eller programs miljöpåverkan* bör särskilt uppmärksammas:

- Planens eller programmets styrande effekt eller påverkan på befintliga och kommande planer eller program. Här bör sådant som såväl förstärker som motverkar andra planers eller programs miljöpåverkan beaktas.
- Om planerna eller programmen kan ge upphov till kumulativa effekter.

c) Vid beaktande av planens eller programmets *betydelse för integrering av miljöaspekter särskilt för att främja hållbar utveckling* bör särskilt uppmärksammas:

- Om planen eller programmet har sådan betydelse eller har potential att ha sådan betydelse t.ex. genom att påtagligt förbättra miljön. Begreppet *hållbar utveckling* bör här ha samma betydelse som i 1 kap. 1 § miljöbalken.

d) Vid beaktande av om planen eller programmet *innebär miljöproblem som är relevanta för planen eller programmet* bör särskilt uppmärksammas:

- De miljöproblem, både förväntade och möjliga, som genomförandet av planen eller programmet kan förorsaka eller förvärra.

e) Vid beaktande av planens eller programmets *betydelse för genomförandet av gemenskapens miljölagstiftning* bör särskilt uppmärksammas:

- Om planen eller programmet underlättar eller försvårar genomförandet av EG:s miljölagstiftning i Sverige eller i svensk rätt.

2. Typen av påverkan och det område som kan antas bli påverkat

b) Vid beaktande av *påverkans totaleffekt* bör särskilt uppmärksammas:

- Att positiva och negativa miljöeffekter ej bör kvittas mot varandra.
- Sekundära, kumulativa, samverkande, permanenta och tillfälliga effekter på kort, medellång och lång sikt.
- Vad som kan tänkas bli berört av miljöeffekterna och på vilket sätt. Dessa effekter bör bedömas såväl var och en för sig som sammantaget. Exempel på vad som kan påverkas är sådant som framgår av 6 kap. 12 § andra stycket 5–6 miljöbalken d.v.s. relevanta miljö kvalitetsmål, biologisk mångfald, befolkning, människors hälsa, djurliv, växtliv, mark, vatten, luft, klimatfaktorer, materiella tillgångar, landskap, bebyggelse, forn- och kulturlämningar och annat kulturarv samt det inbördes förhållandet mellan dessa miljöaspekter.

c) Vid bedömningen av *påverkans gränsöverskridande art* bör:

- Beaktas vilken eventuell miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet kan antas få utanför Sveriges gränser.

d) Vid bedömningen av *riskerna för människors hälsa eller för miljön* bör:

- Både sannolikheten för att olika effekter på människors hälsa eller på miljön inträffar bedömas liksom konsekvenserna om de inträffar. Förutom hög sannolikhet i kombination med allvarlig konsekvens bör även låg sannolikhet och allvarlig konsekvens liksom hög sannolikhet och måttlig konsekvens värderas högt.

- e) Vid bedömningen av *påverkans storlek och fysiska omfattning* bör:
- Uppmärksammas att planen eller programmet kan ha effekter på andra områden än planens eller programmets geografiska omfattning.
 - Uppmärksammas den påverkan planens genomförande kan medföra beroende av förhållanden som råder utanför den aktuella planen. Det kan exempelvis gälla effekter på människors hälsa för de som kommer att vistas i det aktuella planområdet där påverkan kommer från omgivande områden.
- f) Vid bedömningen av *vilken betydelse och sårbarhet som det påverkade området har på grund av intensiv markanvändning, överskridna miljökvalitetsnormer, kulturarvet eller speciella särdrag i naturen* bör:
- Beaktas om planen eller programmet kan komma att påverka områden eller intressen som är värdefulla eller känsliga men som inte har ett formellt skydd i lagstiftningen.
- g) Vid bedömningen av *påverkan på områden eller natur som har erkänd nationell, gemenskaps- eller internationell skyddsstatus* bör:
- Beaktas intressen och områden som uppbär ett skydd genom lagstiftning, såsom t.ex. riksintresseområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken, områden skyddade enligt 7 kap. miljöbalken och områden skyddade enligt lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

Till 6 § förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar

Tillfälle att yttra sig

En myndighet eller kommun som upprättar eller ändrar en plan eller ett program bör ge berörda länsstyrelser, kommuner och andra myndigheter rimlig tid, i regel minst tre veckor, att yttra sig över om en plan eller ett program kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Plan- eller programärendets omfattning och komplexitet bör beaktas då tiden för att senast yttra sig bestäms. Vid begäran om förlängd tid för yttrande bör sådan begäran tillmötesgåas om den inte kan anses vara oskälig. På motsvarande sätt kan tiden för att yttra sig förkortas om berörda kommuner, länsstyrelser och myndigheter är överens om detta.

När det är lämpligt bör samrådet om behovsbedömningen kunna ske samtidigt med samrådet om avgränsningen av miljökonsekvensbeskrivningen enligt 6 kap. 13 § andra stycket miljöbalken.

Redovisning av bedömning om betydande miljöpåverkan

När en myndighet eller en kommun redovisar sin bedömning i fråga om en plan eller ett program kan antas medföra betydande miljöpåverkan, bör den ange både resultatet av bedömningen och skälen för bedömningen. Detta gäller både när myndigheten eller kommunen bedömer att en miljöbedömning krävs och inte krävs. Myndigheten eller kommunen bör så snart som möjligt göra denna redovisning tillgänglig för allmänheten.

Hur beslutet ska offentliggöras bör avgöras från fall till fall. Det bör dock åtminstone göras tillgängligt för allmänheten genom myndighetens eller kommunens hemsida och anslagstavla.

NFS 2009:1

**Till 11 § andra stycket förordningen (1998:905) om
miljökonsekvensbeskrivningar**

Underrättelse till Naturvårdsverket bör ske så snart som möjligt, senast vid samråd om avgränsning, så att den berörda staten kan underrättas av Naturvårdsverket före eller åtminstone senast i samband med att förslaget till plan eller program görs tillgängligt för allmänheten enligt 6 kap. 14 § miljöbalken.

Naturvårdsverket

EVA SMITH

Egon Enocksson
(Enheten för markanvändning
och vattenverksamhet)